



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Західноукраїнський національний університет

Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу

Akademia Kujawsko-Pomorska (Польща)

Міжнародна українська школа (Литва, м. Клайпеда)

Інститут модернізації та змісту освіти

Інститут проблем виховання НАПН України

Інститут педагогіки НАПН України

Інститут української мови НАН України

Університет «КРОК»

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

Відділ освіти Сихівського та Личаківського Департаменту розвитку

Управління освіти Львівської міської ради (ЗДО 118)

Національний університет «Львівська політехніка»

Збірник тез доповідей

**І Міжнародної науково-практичної конференції
«Національне відродження та розвиток освітнього
простору на основі народознавчого потенціалу України»**

9-10 червня 2023р.

Чортків • ЗУНУ • 2023

Збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції «Національне відродження та розвиток освітнього простору на основі народознавчого потенціалу України» (9–10 червня) / Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу Західноукраїнського національного університету. Чортків, ЗУНУ, 2023, 232 с.

Редакційна колегія:

Надія КУЛЬЧИЦЬКА – директор ЧННПБ ЗУНУ к.е.н., доцент,

Людмила ДЕРМАНСЬКА – завідувач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін ЧННПБ ЗУНУ к.е.н., доцент,

Тетяна ГРИЦІВ – старший викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін ЧННПБ ЗУНУ, к. п. н.

Збірник тез рекомендовано до друку засіданням кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу ЗУНУ (протокол № 14 від 31.05.2023 р.)

В збірнику представлені тези доповідей учасників I Міжнародної науково-практичної конференції «Національне відродження та розвиток освітнього простору на основі народознавчого потенціалу України».

За достовірність фактів, статистичних даних та іншої інформації відповідальність несе автор. Передрук (перевидання) матеріалів видання дозволяється тільки з дозволу автора і редакції.

© Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу ЗУНУ, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ДУХОВНІ ОСНОВИ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО СПРЯМОВАНОЇ ОСВІТИ НА ГРУНТІ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА НАРОДОЗНАВЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Галина МЕШКО, Олександр МЕШКО Формування культури професійного здоров'я майбутніх учителів в умовах національно спрямованої освіти.....	9
Ірина ГРИЦІВ Використання народознавчих матеріалів у розумовому розвитку молодших школярів	14
Катерина ЖУРБА Формування національної ідентичності зростаючої особистості в умовах воєнного стану: досвід експериментальної реалізації.....	18
Лариса КОВАЛЬЧУК, Христина ЯВОРСЬКА Розвиток культурної компетентності учнів як ціннісний орієнтир сучасної початкової школи.....	25
Лариса ТЕОДОРОВИЧ Туризм як засіб національного відродження та патріотичного виховання	29
Любов МАГАС Актуальність екологічних проблем забруднення води та шляхи вирішення в контексті народознавства	33
Любов ШУМОВСЬКА Розкриття виховного потенціалу українських пісень у дисциплінах суспільно-гуманітарного та природничого циклів шляхом поглиблення змісту тематики чинних програм через народознавчий аспект	37
Людмила ПОРОХНЯК-ГАНОВСЬКА Відродження освітнього потенціалу шляхом впровадження оздоровчих технологій на основі народознавства	43
Маріамна ШИШКОВСЬКА Еколого-виховний потенціал української національної культури	48

СЕКЦІЯ 1.

ДУХОВНІ ОСНОВИ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО СПРЯМОВАНОЇ ОСВІТИ НА ГРУНТІ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА НАРОДОЗНАВЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Галина МЕШКО

доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Олександр МЕШКО

кандидат психологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО СПРЯМОВАНОЇ ОСВІТИ

Сучасна українська школа потребує вчителя, який вміє підтримувати оптимальний стан фізичного і психічного здоров'я, конструктивно реагувати на стрес, протистояти емоційному вигоранню, управляти власними емоціями, зберігати працездатність і «професійну форму», використовувати технології і методики збереження і зміцнення професійного здоров'я та запобігати захворюванням, здатний «формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя» [1].

Результати проведеного дослідження [2] свідчать про погіршення стану здоров'я вчителів у період російської агресії в нашій країні, зниження їх працездатності та зростання захворювань стресового походження, а

також невисокі показники професійної стресостійкості та резильєнтності, недостатній рівень саморегуляції емоційних станів. Емоційне вигорання, особистісні дисгармонії, посттравматичний стресовий розлад є серйозною загрозою якості професійного життя вчителів.

Оскільки забезпечення професійного здоров'я вчителів починається на етапі професійної підготовки, тому у закладі вищої освіти необхідно цілеспрямовано готувати майбутніх педагогів до здоров'ятворчої діяльності, оволодіння ними технологіями збереження і зміцнення професійного здоров'я, формувати в них культуру професійного здоров'я. Важливим завданням є розроблення програми формування культури професійного здоров'я майбутніх учителів, окреслення аспектів її втілення у практику закладів вищої освіти.

У процесі розроблення програми формування культури професійного здоров'я майбутніх учителів керувалися положеннями психоенергетики і психосоматики про взаємозв'язок психічного і фізичного здоров'я, психологічного, фізичного та емоційного благополуччя, зокрема про те, що вирішення психологічних проблем сприяє позбавленню від багатьох фізичних недугів, досягнення емоційного благополуччя спричиняє позитивні зміни у фізичному самопочутті, зміцнення психічного здоров'я сприяє покращенню фізичного здоров'я. Ми враховували те, що моральні риси і якості майбутнього вчителя є духовним стрижнем професійного здоров'я, а стан емоційної сфери визначає його самопочуття і впливає на стан фізичного здоров'я та рівень працездатності. У дослідженні зосереджуємо увагу саме на психологічному аспекті професійного здоров'я, який полягає у здатності педагога повноцінно розвиватися і бути суб'єктом власного життя та професійної діяльності й пов'язаний зі стійкістю до стресу, гармонійністю і духовністю.

З урахуванням зазначеного програма формування культури професійного здоров'я майбутніх учителів передбачає: засвоєння системи цінностей і знань про професійне здоров'я, розвиток стійкої мотивації до здоров'я творчої діяльності, опанування знань про шляхи і засоби здоров'я збереження, оволодіння технологіями збереження і зміцнення професійного здоров'я, вміннями розробляти та реалізовувати індивідуальну оздоровчу програму, формування саногенного мислення, актуалізацію духовно-творчого потенціалу.

Запропонована програма формування культури професійного здоров'я передбачає наповнення навчально-професійної, навчально-дослідницької і науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів здоров'я збережувальним контентом, організацію їх самостійної діяльності із саморозвитку та самооздоровлення, залучення до участі в психолого-педагогічному тренінгу, а також діяльності Центру педагогічного консалтингу, який функціонує при кафедрі педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка [3].

У розробленні на нових засадах програми курсів «Вступ до педагогічної професії», «Педагогіка» вміщено питання здоров'язбережувального характеру. Лекційні і практичні заняття сприяють підвищенню рівня теоретичної обізнаності майбутніх учителів у сфері професійного здоров'я, засвоєнню професійних ідеалів і цінностей, формуванню ціннісно-відповідального ставлення до професійного здоров'я, передбачають оволодіння технологіями здоров'я збереження. Самостійна робота здобувачів вищої освіти орієнтована на пошук ресурсів стресостійкості, створення власних програм оздоровлення та вибір стратегії здоров'я збереження.

На формування культури професійного здоров'я майбутніх учителів спеціально орієнтований розроблений нами курс «Основи професійного здоров'я». Результатом вивчення означеного курсу є підвищення рівня культури професійного здоров'я і стресостійкості, розроблення індивідуальних оздоровчих програм. Курс «Основи професійного здоров'я» передбачає ознайомлення майбутніх педагогів з основами стрес-менеджменту, основами ортобіотики в педагогічній діяльності, а також психологічними методиками підтримання професійного здоров'я, психотехнологіями самооздоровлення і технологіями професійної самореабілітації, в основі багатьох з яких лежить ідея про роль мислення, сили думки і розуму в лікуванні хвороб.

Тому у дослідженні особливу увагу зосереджуємо на формуванні саногенного мислення, яке у науковій літературі розглядається як «технологія психологічної культури саморегуляції і психологічної підтримки професійного здоров'я фахівців систем «людина-людина»» [4, с. 294]. Таке мислення передбачає: свідоме керування своїми емоціями; спряму-

вання майбутнім учителем думок на подолання негативних емоційних станів й позбавлення від шкідливого впливу енергії негативних емоцій (гніву, образи, заздрості та ін.); зменшення внутрішнього конфлікту і нервово-психічного напруження; досягнення згоди із самим собою й оточенням. Це мислення сприяє усуненню застарілих образ і психічному оздоровленню, попереджує захворювання.

У реалізації програми формування культури професійного здоров'я майбутніх учителів важливу роль відіграє розроблений нами психолого-педагогічний тренінг [5], спрямований на: мобілізацію особистісних і нервово-психічних ресурсів, пошук ресурсів збереження психологічної стійкості в умовах воєнного стану; активізацію ресурсів стресостійкості; зниження градусу емоційного негативного реагування на стресогенні ситуації; формування вмінь саморегуляції емоційних станів й опанування психотехніками самовпливу; формування саногенного мислення; усунення невротичних компонентів внутрішнього світу і гармонізацію їх особистості.

Використання своїх талантів, здібностей і особистісного потенціалу є необхідною умовою професійного здоров'я. Тому у межах дослідження важливим аспектом формування культури професійного здоров'я є актуалізація духовно-творчого потенціалу майбутніх учителів, що виявляється у потребі і можливості духовно-творчої самореалізації та прагненні засвоювати загальнолюдські, національні і професійні цінності. Виражається духовно-творчий потенціал в таких якостях особистості, як відкритість до всього нового, безкорисливість, любов, внутрішня гармонія, які визначають і детермінують не тільки духовно-творче становлення педагога, а і його психологічне здоров'я. Актуалізується духовно-творчий потенціал у процесі внутрішньої роботи над собою, усвідомленням сенсу життя та його цінностей. Актуалізація духовно-творчого потенціалу допомагає майбутнім учителям визначитися із сенсом і цінностями власного буття і професійної діяльності, усунути когнітивний дисонанс щодо питань здоров'я збереження, стимулює їх до саморозвитку.

Запропонована програма формування культури професійного здоров'я майбутніх учителів передбачає інформаційно-просвітницький, профілактичний та корекційний напрями діяльності.

На теперішній час потребує упровадження у практику підготовки майбутніх учителів розроблений нами курс «Стрес-менеджмент у професійній діяльності», орієнтований на оволодіння методами оптимізації рівня стресу, способами саморегуляції психологічного стану під час стресу, підвищення рівня професійної стресостійкості та резильєнтності, сучасними технологіями профілактики посттравматичних стресових розладів.

Важливим завданням є розроблення й упровадження в діяльність Центрів професійного розвитку педагогічних працівників, Центрів педагогічного консалтингу комплексної програми «Психологічна допомога вчителю в період воєнного часу».

Список використаних джерел:

1. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf.

2. Мешко Г. М., Мешко О. І. Підвищення рівня професійної стресостійкості педагогів у вимірах неформальної освіти. Доступність і неперервність освіти впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика: збірник тез доповідей науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (Івано-Франківськ, 17 травня 2022 р.). Івано-Франківськ : ПНУ імені Василя Стефаника, 2022. С. 176–179.

3. Центр педагогічного консалтингу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. URL: <http://fpp.tnpu.edu.ua/pidrozdili/centr-pedagogichnogo-konsaltingu>.

4. Практична психологія в системі вищої освіти: теорія, результати досліджень, технології: монографія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 376 с.

5. Halyna Meshko, Oleksandr Meshko, Nadia Drobyk, and Oleksander Mikheienko *Psycho-pedagogical training as a mean of forming the occupational stress resistance of future teachers*. E3S Web of Conferences, Volume 166, 10023. 2020 URL: https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0.085084954153&origin=result_slist&sort=plf-f.

Наукове видання

**Збірник тез доповідей
I Міжнародної науково-практичної конференції**

**НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ
ТА РОЗВИТОК ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ НА
ОСНОВІ НАРОДОЗНАВЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
УКРАЇНИ**

9–10 червня 2023 р.

**Підписано до друку 16.06.2023 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублюаторі.
Умов. друк. арк. 13,5. Обл.-вид. арк. 14,2.
Тираж 100 прим.**

**Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009**

*Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*